

IJTIMOYIY ISH XODIMINING YOSHLARNI HAR TARAFLAMA HIMOYA QILISHDAGI KASBIY FAOLIYATI.

PROFESSIONAL ACTIVITY OF A SOCIAL WORKER IN SOCIAL-LEGAL PROTECTION OF YOUTH.

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ СОЦИАЛЬНОГО РАБОТНИКА В СОЦИАЛЬНО-ПРАВОВОЙ ЗАЩИТЕ МОЛОДЕЖИ.

Ro`ziyeva Malika Ilyos qizi

Samarqand davlat universitetining Kattaqo`rg`on filiali Ijtimoiy ish ta`lim yo`nalishi talabasi;

e-mail: malikaroziyeva7716@gmail.com

Hasanova SHaxinabonu Alisher qizi

Samarqand davlat universitetining Kattaqo`rg`on filiali Ijtimoiy ish ta`lim yo`nalishi talabasi;

e-mail: shaxinabonuhasanova@gmail.com

Ilmiy rahbar:

Samarqand davlat universitetining Kattaqo`rg`on filiali o`qituvchisi

Abbosova Maftuna Subxonovna

Raqamli texnologiyalar va iqtisodiyot kafedrasida P.H.D o`qituvchisi

e-mail: maftuna08011993@gmail.com

Annotatsiya: Mamlakatimizda yoshlar masalalariga alohida e`tibor berilishi natijasida turli yo`nalishlarda ilmiy tadqiqot ishlari ham olib borilmoqda. Shundan kelib chiqib, O`zbekiston sharoitida shakllanayotgan yangi tipdagi yoshlar guruhlarining ijtimoiy-siyosiy faolligini o`rganishda katta tajriba to`planmoqda. Xalqimizning mustaqillik yillari davomida erishib kelayotgan demokratik tamoyillar jamiyat ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotning muhim omili ekanligini chuqur anglay boshlashi bilan ijtimoiy ongi va tafakkurida tub o`zgarishlar yuz berib, siyosiy va huquqiy madaniyati o`sib kelmoqda. Bu borada yoshlarimizning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish, ularni siyosiy jarayonlarda qonuniy ishtirokini ta`minlash, nodavlat notijorat tashkilotlardagi ishtirokini qo`llab-quvvatlashga bugun alohida e`tibor qaratilmoqda.

Kalit so`zlar: yoshlar, guruh, ijtimoiy-siyosiy, huquq, nodavlat notijorat tashkilot, ijtimoiy faollik, yoshlar manfaatlari, tadqiqot jaxon tajribasi.

Abstract: As a result of paying special attention to youth issues in our country, scientific research works are being carried out in various directions. Based on this, great experience is being gathered in the study of social and political activity of new

type of youth groups that are being formed in the conditions of Uzbekistan. As the society began to deeply understand that the democratic principles achieved during the years of independence of our people are an important factor of socio-economic development, fundamental changes are taking place in the social consciousness and thinking, and the political and legal culture is growing. In this regard, special attention is being paid today to increasing the socio-political activity of our youth, ensuring their legal participation in political processes, and supporting their participation in non-governmental, non-commercial organizations.

Key words: youth, group, socio-political, law, non-governmental non-profit organization, social activism, youth interests, research world experience

Аннотация: В результате уделения особого внимания проблемам молодежи в нашей стране проводятся научно-исследовательские работы по различным направлениям. На основе этого накапливается большой опыт изучения общественно-политической деятельности молодежных групп нового типа, формирующихся в условиях Узбекистана. По мере того, как общество начало глубоко понимать, что демократические принципы, достигнутые за годы независимости нашего народа, являются важным фактором социально-экономического развития, происходят коренные изменения в общественном сознании и мышлении, растет политическая и правовая культура. . В этой связи особое внимание сегодня уделяется повышению общественно-политической активности нашей молодежи, обеспечению ее легального участия в политических процессах, поддержке ее участия в неправительственных, некоммерческих организациях.

Ключевые слова: молодежь, группа, общественно-политическая, право, негосударственная некоммерческая организация, социальный активизм, интересы молодежи, исследовательский мировой опыт.

KIRISH.

Ijtimoiy ishda muhim tushunchalardan biri mijoz tushunchasidir. Ijtimoiy xodim xizmat ko`rsatadigan mijozlar guruhi quyidagilarni o`z ichiga oladi.:

- oilalar, shu jumladan to`liq bo`lmagan, huquqbuzarlik, zo`ravonlik yoki boshqa sabablar bilan uydan ketish natijasidagi jiddiy nizolar mavjud oilalar;
- o`zaro munosabatlari qoniqarli bo`lmagan oila va juftliklar;
- jiddiy nikoh ziddiyatlari mavjud juftliklar;
- ishsizlik, boquvchining yo`qligi, jismoniy layoqatsizlik, ta'lim olmaganlik, boshqa omillar natijasida yetarli daromadga ega bo`lmagan individ va oilalar;
- qonunni buzgani uchun oldin jazo olgan shaxslar va ularning oilalari;
- turmushga chiqmagan homilador o`smir qizlar;
- turli daraja va shakldagi kasallik, shuningdek invalidik oilalar;

- doimiy ravishda spirtli ichimlik mahsulotlari va narkotiklar iste'mol qiluvchi shaxslar va ularning oilalari;
- ota-onasi qaramog'idan tashqarida bo'lgan bolalar va ularning vasiylari;
- qochoqlar, immigranlar, imkoniyat va resurslari kam bo'lgan ozchilik vakillari va kamsitish irqchilik qurbonlari;
- mehnat bilan band bo'lmaganlar va ularning oila a'zolari;
- doimiy qarashga va e'tiborga muhtoj yoshi kattalar;
- o'z muammolarini mustaqil hal qila olmaydigan shaxslar;
- ta'lim muassasasining turli shakllarida muammoga ega bolalar va ularning oilalari
- har xil sabablar bilan bog'liq kuchli stressga uchragan shaxslar, uyidan qochib ketgan bolalar va boshqalar.¹

Aynan Ijtimoiy ish xodimining yoshlarni ijtimoiy-huquqiy himoya qilishdagi kasbiy faoliyati haqida gap yuritadigan bo'lsak ijtimoiy xodim o'zining kasbiy malakasidan kelib chiqqan holda yoshlarga ijtimoiy-huquqiy himoya qilishga doir ishlar, texnologiyalar ishlab chiqadi.

ASOSIY QISM.

Ijtimoiy ish xodimi jamiyatdagi yoshlarni va bolalarni har taraflama himoya qilgan holda ularni qo'llab-quvvatlashlari zarur. Ijtimoiy ish xodimi bu qo'llab-quvvatlash davomida bizdan ko'ra oldinroq mustaqillikka erishgan, rivojlangan mamlakatlardan tajriba olgan holda yoshlarni ham ijtimoiy ham huquqiy himoya qilishlari zarur. Bularga misollar:

"Kinder und Jugendhilfegesetz (KJHG)" (Bolalar va yoshlarni qimoya qilish kitobi), shuningdek, Ijtimoiy Kodeksning VIII kitobi (Sozialgesetzbuch VIII) sifatida ham tanilgan, Germaniyaning bolalar va yoshlar farovonligi xizmatlari uchun qonuniy asos bo'lib xizmat qiladi. Qonun bolalarga g'amxo'rlik va farovonlikning ko'p jihatlarini har tomonlama ko'rib chiqadi. U bolalar va o'smirlarning farovonligini ta'minlash, ota-onalar va vasiylarni bolalarni tarbiyalashda qo'llab-quvvatlash uchun mo'ljallangan. KJHG qamrab olgan asosiy sohalar quyidagilardan iborat:

- oilalarni qo'llab-quvvatlash xizmatlarini ko'rsatish, masalan, oilaviy maslahat va ta'limda yordam;
- bolalar va o'smirlarni qarovsizlik va zo'ravonlikdan himoya qilish;
- homiylik va farzand asrab olish jarayonlarini osonlashtirish;
- bolalar va yoshlarning rivojlanishi va integratsiyalashuviga ko'maklashish uchun ijtimoiy-ma'rifiy tadbirlarda ishtirokini ta'minlash;

KJHGning maqsadi bolalar va o'smirlarning keng qamrovli g'amxo'rlik, nazorat, ta'lim va ijtimoiy va madaniy ehtiyojlarini qondirishdir. Unda bolalar va ularning ota-onalari

¹ Lex.uz

huquqlari hamda davlatning yoshlar uchun ijtimoiy xizmatlari majburiyatlari belgilab berilgan.

"**Jugendschutzgesetz**" (Yoshlar himoyasi qonuni) Germaniyadagi yoshlarni turli xil zararlardan himoya qilish uchun mo'ljallangan qonunlardan biridir. Uning asosiy vazifalari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Zararli odatlardan himoya: Ko'pincha ushbu qonun yoshlarni alkogol, tamaki mahsulotlari va narkotik moddalardan himoyalash uchun foydalaniladi. Bu qonun yoshlar uchun alkogol va tamaki mahsulotlarini sotib olish va iste'mol qilishning yosh cheklovlari kabi aniq qoidalarni belgilaydi.
- Media kontenti cheklovlari: Ushbu qonun yoshlar uchun zararli bo'lgan media tarkibini, shu jumladan kinofilmlar, video o'yinlar va boshqa media mahsulotlari uchun yosh cheklashlarini o'rnatish orqali yoshlarni himoya qiladi. Bu cheklashlar tarkibli xususiyatlariga qarab o'rnatiladi va yoshlarning ruhiy tarbiyasi va rivojlanishi uchun muhimdir.
- Yoshlarga qaratilgan reklamalar**: qonun shuningdek yoshlar uchun zararli bo'lishi mumkin bo'lgan reklamalarni cheklashni ham nazarda tutadi. "Jugendschutzgesetz"(Yoshlar himoyasi qonuni) yoshlarni himoyalash sohasida Germaniyada yoshlarga imkon qadar keng qamrovli va samarali himoyani taqdim etishga qaratilgan qator qonuniy choralaridan biri hisoblanadi.

"**Kinderschutzgesetz**" (Bolalar himoya qilish qonuni) bolalarni zo'ravonlik va suiste'mol holatlardan himoya qilish maqsadida yaratilgan qonun bo'lib, quyidagi masalalarni o'z ichiga oladi:

- Profilaktika: Davlat va mahalliy organlar zo'ravonlik, bolalarni suiste'molini oldini olish bo'yicha tadbirlar va turli kompaniyalarni olib boradi. Bu tadbirlar jumlasiga jamoatchilik xabardorligini oshirish, ma'lumot va o'quv dasturlarini taqdim etish kiradi.
- Aniqlash va Aralashuv: Zo`ravonlik holatlar aniqlanganda, zarur aralashuvlar uyishtiriladi, bu orqali erta aniqlash va tezkor munosabat ko'rsatish mexanizmi hamda oliy darajadagi xavfsizlik ta'minlanadi.
- Har tomonlama yordam: Davlat va mahalliy organlar zo'ravonlik va suiste'mol qurboni bo'lgan bolalar va ularning oilalariga kerakli yordam, maslahat va qo'llab-quvvatlash xizmatlarini taqdim etadi.
- Hamkorlik: Bolalarni himoya qilishda ko'p tarmoqli yondashuvdan foydalaniladi, bu yondashuvda turli sektorlar hamkorlikda ishlaydi, jumladan ta'lim, sog'liqni saqlash, politsiya va fuqarolik jamiyati tashkilotlari.
- Qonuniy javobgarli: zo'ravonlik va suiste'mol holatlarida javobgarlikni ta'minlaydigan, qonuniy choralar ko'rishni nazarda tutadi. "Bolalar himoya

qilish qonuni"ning asosiy vazifasi har bir bola xavfsiz, sog'lom va xotirjam muhitda o'sib-ulg'ayishi uchun shart-sharoit yaratishdan iborat.²

Biz ijtimoiy soxa vakillari sifatida bu qonuniy hujjatlardan tajriba olgan holda mamlakatimizda ham aynan ijtimoiy sohaga qaratilgan qandaydur qonuniy hujjat yaratishimiz va shu hujjatdagi bantlarning barchasi mamlakatimizdagi barcha ijtimoiy himoyaga muhtoj aholiga yordam ko'rsatishga qaratilgan shakildagi hujjat ishlab chiqishimiz mumkin.

Xulosa.

Mamlakatimizda 2024 yil – Yoshlar va biznesni qo'llab-quvvatlash yili, deb e'lon qilindi. Bu yurtimiz yoshlarini mamlakatimiz ravnaqi yo'lidagi siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy islohotlarning eng faol ishtirokchilari ekanligidan darak beradi. Muhtaram Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev davlatimiz siyosatini, yoshlar bilan ishlashdagi eng dolzarb masalalarni ko'rsatib shunday ta'kidlaydi. —Yoshlarning huquq va manfaatlarini ta'minlash, ularni o'qitish, mehnat qilishi, bilim olishi va qobiliyatini namoyon etishi uchun barcha sharoitlarni yaratmoqdamiz. Zero, butun xalqimiz qatori yoshlar – Yangi O'zbekiston bunyodkorlaridir³.

Yoshlarni ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish masalasi avvalo, jamiyatda qonun ustivorligini ta'minlanishi, siyosiy islohotlarni izchil olib borilishi, fuqarolarning, birinchi navbatda yoshlarning unda faollik ko'rsatishi, qonunlarga itoat qilishi hamda o'z haq-huquqlarini yaxshi bilishiga bog'liq. Buyuk nemis faylasufi Gegel: —Ahloqli bo'lmoq bu – qonun ustivor davlatning fuqarosi bo'lmoqdir⁴, deb bejiz ta'kidlamagan edi.

Jamiyatda qonun ustivorligi siyosiy hayotda tartib hamda uyg'unlikni, ijtimoiy taraqqiyotda barqarorlikni, adolatni ta'minlanishi vatandosh mutafakkirlarimiz qarashlarida ham yaqqol ko'zga tashlanadi. Jumladan, Abu Nasr Forobiy —Fozil odamlar shahri asarida fozillar shahri hokimligida uch fazilat mujassam bo'lishi zarurligini ta'kidlaydi. Bular: donishmandlik; o'rnatilgan qonun va qoidalarni xotirada yaxshi saqlab qolish va ularga amal qilish; bir yoki bir necha sohaga taaluqli qonun qabul qilinmagan bo'lsa, bunday qonunni ijod qilish quvvatiga ega bo'lish.

Yuqorida o'rganilgan yoshlarni ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish masalasi bizga quyidagi ilmiy-amaliy xulosalarni chiqarish imkoniyatini beradi.

- yoshlar bugun jamiyat ijtimoiy hayotimizning eng faol guruhi sifatida jamiyat ijtimoiy-siyosiy hayotida faol ishtirok etmoqdalar. Ularning o'ziga xos muhim xususiyatlarini o'rganish va tahlil qilishda bevosita jamoatchilik muhokamalarini tashkil qilish va yoshlar orasida ommalashtirish mamlakatimiz taraqqiyotining

² Vernachlässigung in Deutschland Kinderdorf Mutter / -vater werden SOSLängsschnittstudie <https://www.sos-kinderdorf.de/portal/>

³ Sh.M.Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston strategiyasi. T.; —O'zbekistonl, 2021.-54 b

⁴ Г.В.Ф. Гегел. Философия права. М., 1990 г.

rivojlanishi bo'yicha eng muhim dasturlar va rejalarni puxta ishlab chiqish imkoniyatini beradi.

- yoshlarning ijtimoiy faolligi, siyosiy jarayonlardagi o'rni va rolini to'g'ri shakllantirishning eng samarali yo'li ularni kasbga to'g'ri yo'naltirish, mehnat mentaliteti asosida kasb-hunar egallashlariga yordamlashishdir. Mehnat bilan bog'lanmagan ijtimoiy-siyosiy faollik amalda yoshlarni siyosiy faolligini noto'g'ri shakllanishiga kuchli salbiy ta'sir ko'rsatadi.

- yoshlarni ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirishda nodavlat notijorat tashkilotlarning roli mutasil ortib bormoqda. Bu birinchi navbatda mazkur doiradagi tashkilotlar faoliyatini kuchaytirish bilan bog'liq. Bunday tashkilotlarning faoliyatini uzluksiz rivojlantirish, yoshlarni turli manfaatlar va qiziqishlarini muntazam o'rganish ularni ijtimoiy-siyosiy faolligini oshib borishiga katta yordam beradi.

- yoshlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirishda siyosiy partiyalarning roli yildan-yilga ortib bormoqda. Bu jarayonda —yoshlar qanoti va —siyosiy ta'lim markazlari bilan yaqin hamkorlikda amalga oshirilayotgan amaliy ishlarni ilmiyamaliy o'rganish, zaruriy tahlillar va xulosalar chiqarish maqsadga muvofiq bo'ladi.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR.

1. Sh.M.Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston strategiyasi. T.; —O'zbekiston, 2021.-54 b
2. Г.В.Ф. Гегел. Философия права. М., 1990 г.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi "O'zbekiston
4. Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi
5. PF- 4947-son Farmoni.
6. LEX.UZ
7. Vernachlässigung in Deutschland Kinderdorfmutter / -vater werden
SOSLängsschnittstudie <https://www.sos-kinderdorf.de/portal/>